

el propulsor més eficaç dels estudis de fisiologia i de patologia general del sistema nerviós. Fills, néts i deixebles tots d'aquell formidable mestre i home bo, traspasat prematurament, quan podia consolidar la seva tasca pedagògica i d'investigador, continuen a enriquir sortosament els progressos fisiològics i fisiopatològics més importants pel neuròleg, principalment en el terreny del sistema nerviós vegetatiu.

Jaume Vilató professà diversos cursos de fisiologia, dedicant atenció preferent al nerviós, el funcionalisme del qual exposava i comentava magistralment. Per la seva condició de clínic, treballà, pel demés, professionalment amb un sentit bàsic, a la Vulpian, força apreciat a Barcelona, en una època un xic caòtica, des del punt de vista d'aplicació mèdica, com la que visqué.

Carles Calleja, deixeble directe d'En Cajal, malalt de molt jove, com el mestre Pi-Suñer, concentrà totes les energies del seu temps bo en l'ensenyament de la histologia i de la histopatologia, així com en la investigació microscòpica, professant lliçons d'un record inesborrable, proposant noves tècniques de tinció i contribuint a descriure diferents particularitats tisurals. Fortament estimulat per don Santiago, donà a l'anatomia microscòpica del sistema nerviós una importància cabdal, fent nombroses recerques i despertant l'afició vers tals qüestions d'histologia fina i potser la més estimada per pertànyer als òrgans nobles, de més d'un dels seus deixebles i col·laboradors, alguns dels quals són mestres ara. Les contribucions d'En Calleja es llegeixen amb profit i indiquen, una vegada més, la possibilitat i facilitat de fer-se un nom internacional, respectat en el camp mundial de la investigació pura, quan el rigorisme en els mètodes de treball, l'honorabilitat d'un autor i la perseverància constitueixen el nord ben clar d'una vida quotidiana d'estudi i d'experimentació lògica.

Santiago Ramon i Cajal, l'únic autor que ens permetem citar dels que per fortuna de la ciència i de la pàtria de tots els seus deixebles i amics viuen encara, féu les primeres i més fonamentals investigacions sobre histologia del sistema nerviós a Barcelona. La cèlebre doctrina de la neurona que Waldeyer vulgaritzà estupendament, fou conseqüència immediata del descobriment dels axons al cervellet dels aus, que tingué lloc el 1888 ací. Cajal era professor de la nostra Facultat de Medicina i estudiava, ensenyava i produïa al cor de

la ciutat, al popular carrer del Carme. Publicava també la famosa Revista trimestral microgràfica, on aparegueren memòries de gran significació històrica. Preparava treballs que, desenvolupats després més extensament a Madrid, havien de fer néixer l'Escola histològica espanyola, la valua de la qual, en el domini del sistema nerviós, és avui dia de les més fermes. Iniciava la discussió tan llarga i tan complicada entre el neurosisme d'ell, de His, de Forel i de Kölliker i el reticularisme de l'Apathy, de Bethe i de Held. Feia prosèlits entre els mestres d'ara, ensenyant a experimentar i estimulant la investigació més pura.

L'exemple únic d'En Cajal, els seus formidables i clàssics consells als científics, la influència dels quals pot evidenciar-se com el factor més decisiu de tots en el ressorgiment contemporani de la Medicina espanyola, deuen a Barcelona part de la seva incubació.

Catalunya ha estat, per consegüent, una fita memorable en els treballs dels mestres de la histologia nerviosa, en l'activitat cultural del valor més positiu entre tots els de la seva categoria. I el nom de la nostra terra restarà sempre unit als descobriments primers i més significatius de l'actual don Santiago madrileny.

Enumerar i comentar amb tota cura la contribució de la gran era catalana d'En Cajal resultaria, al meu judici, irrespectuós en aquests instants i poc a propòsit. Deixem-ho per una altra ocasió.

Des del punt de vista clínic pròpiament dit, la Neurologia deu, entre nosaltres, un fort impuls a internistes tan distingits com Bartomeu Robert, Vallejo Lobón, Pere Esquerdo i Hernández Luna, a neuro-psiquiatres com Giné Partagàs i Galceran Granés i a neuròlegs com Lluís Barraquer.

Els professors Robert i Vallejo consagraren, en tot moment, nombroses lliçons de càtedra i no menys nombroses sessions clíniques, en llurs agradables ensenyaments de Patologia mèdica, a la Neurologia pràctica. Sabien explorar els malalts, fonamentar opinió diagnòstica i fins tractar ben bé certes afeccions. Alguns companys més vells que jo recorden emocionats, per reviuire una època pretèrita de joventut estudiosa i entusiasta i per reconèixer una veritable importància a l'escolaritat d'En Robert, els cursos de Patologia mèdica. Jo, entre els de mitjana edat—i amb mi, estic segur, alguns dels que m'escolten—recordem, també, no menys emocionats que ells, per les ma-